

MARTA ANDRIĆ, TURKOLOGINJA, ČLANICA PROGRAMSKOG ODBORA SAJMA KNJIGE U ISTRI

Turci više nisu Osmanlije

Ovoga je puta ideja bila predstaviti mladu spisateljsku scenu i dati širi uvid u suvremenu tursku književnost. Uz to, u vrijeme sajma u Puli će se održati izložba fotografija Are Gülera, turskog fotografa svjetskog glasa, poznatog posebno po fotografijama Istanbula, te revija turskog filma • Turska je ogromna zemlja, a tursko društvo prepuno suprotnosti koje je teško pomiriti. Ece Temelkuran i Murat Uyurkulak su među književnicima koji su bez ustezanja aktivni na tome području pa ćemo na sajmu o tome imati prilike više govoriti

RAZGOVARAO Boris VINCEK

Turkologinja Marta Andrić, prevoditeljica "Snijega" Orhana Pamuka, članica je Programskog odbora Sajma knjiga u Istri koji slavi svoju punoljetnost s temom "Mediteran - Bijelo i Crno more" u čijem je fokusu Turska, a značajno je i predstavljanje talijanskih autora. S Martom Andrić razgovarali smo o poznatim i nepoznatim turskim piscima, borbi za slobodu govora u toj zemlji te percepciji Turske u Hrvatskoj, a za početak smo htjeli doznati kako je koncipiran sajamski program koji se tiče Turske.

- Kad nam se direktorica sajma javila, još negdje u siječnju, prvotni plan nam je bio da na sajmu ove godine našu Katedru za turkologiju predstavimo kao svojevrsnu malenu prevodilačku školu koju je oformio prof. dr. Ekrem Čaušević, njezin osnivač. Tad smo odlučili skupa sa studentima za sajam prevesti knjigu "Pet gradova" turskog klasika Ahmeda Hamdija Tanpinara. S vremenom se udio turskog dijela u programu sajma sve više širio, a 2004. godine na sajmu je gostovao Orhan Pamuk, turski pisac koji je 2006. dobio Nobelovu nagradu. Ovoga je puta ideja bila predstaviti mladu spisateljsku scenu i dati širi uvid u suvremenu tursku književnost.

Užitak prevodenja potiskuje strah

Uz to, u vrijeme sajma u Puli će se održati i izložba fotografija Are Gülera, turskog fotografa svjetskog glasa, poznatog posebno po fotografijama Istanbula, te revija turskog filma.

- Dok za Orhana Pamuka znaju već svi, ostali su turski autori uglavnom nepoznati našim čitateljima. Koji su najpopularniji autori koji će doći u Pulu. Možete li ih predstaviti našim čitateljima?

- Pamukova Nobelova nagrada posvuda je, pa i kod nas, pobudila veći interes za tursku književnost. Time se napokon pojavila prilika da se predstave i turski klasici, kao

što je na primjer Tanpinar, kao i mlada književna scena. Na sajam će doći Ece Temelkuran, mlada spisateljica koja je vrlo aktivna i na području borbe za ženska i manjinska prava, a zanimljiva je i po tome što je dosta putovala po Bliskom istoku, o čemu govori i u svojim romanima. Murata Uyurkulaka mnogi danas smatraju najjačim piscem mlade generacije, o nedavno se prevodi na veće svjetske jezike, a na sajmu će biti više govora o njegovim romanima. Emrah Serbes je također pisac mlade generacije, poznat posebno po kriminalističkim romanima, kao i po tome što je scenarist kriminalističke serije "Behzat Ç.", trenutno iznimno popularne u Turskoj. Ti pisci dosad kod nas nisu prevedeni.

Uz njih, doći će i Ayfer Tunç, spisateljica na liniji A. H. Tanpinara koja je u Turskoj dobila već brojne nagrade, i Nedim Gürsel čije su knjige prevedene na dvadesetak jezika, a zbog romana "Allahove kćeri" bio je osuđen za vrijeđanje Islama. I Ayferini i Nedimovi romani već su prevedeni na hrvatski, srpski i bosanski.

- Između ostalog, preveli ste Pamukov roman "Snijeg" - kako krećete u prevodenje tako važnog autora kao što je nobelovac Pamuk? Je li breme odgovornosti zaista teško?

- Odgovornost je, naravno, vrlo velika. Imala sam sreće da sam u književno prevodenje krenula uz prof. Čauševića: još dok sam bila studentica, zajedno smo preveli Pamukov roman "Zovem se Crvena". I kad sam se kasnije sama upustila u prevodenje, znala sam da mogu računati na profesorovu pomoć; k tome, studij turkologije daje zaista dobre temelje u poznavanju jezika i vrlo širok uvod u tursku povijest i kulturu, što je za prijevod neophodno. I, konačno, kad se upustite u prijevod, samo prevodenje ili, bolje rečeno, užitek prevodenja, nasreću, uglavnom uspješno potisne strah od odgovornosti. Tako da se vremena koje provedem prevodeći na kraju

Marta Andrić: Nekada se govorilo da u hrvatskom ima oko 6.000 turcizama, sad je taj broj sigurno mnogo, mnogo manji

Zapostavljeni turski klasik

- Budući da ste zajedno sa studentima preveli Tapinarovih "Pet gradova", možete li nam približiti tog pisca?

- Ahmed Hamdi Tanpinar je turski klasik koji je dugo vremena bio poprilično zapostavljen. Umro je 1962., a pravu popularnost u Turskoj, nakon toga, povećan interes u svijetu dobio je tek početkom 2000-ih, kad ga je objavila i ispromovirala turska izdavačka kuća YKY. Tako je njegova sudbina donekle slična i njegovu spisateljskom stilu, virtuoznom i lucidnom, ali bez trunke nametljivosti i nastojanja na samopromociji. U knjizi "Pet gradova" on krajnje galantno rasipa svoje enciklopedijsko znanje o gradovima koje opisuje, o neobičnim likovima iz osmanske i seldžučke

najčešće sjećam po oduševljenju s manje-više svakom rečenicom kroz koju sam prevodeći prošla i divljenju onome što se u njoj nalazilo.

Eseji o turskim gradovima

Naravno, velika je stvar i u tome koga se prevodi, a meni je sreća i tu bila sklona: počela sam s Pamukom i s njim nastavila, a zadnji prevodilački pothvat bila je redakcija Tanpinarovih "Pet gradova", ne-

povijesti i o atmosferi ranih godina republikanskog razdoblja te sve to zaokružuje neprikosnovanim pjesničkim darom. Taj je knjiga prava riznica Istoka, koji je on jako dobro poznao. U svome romanu "Spokoj" u dvije je rečenice dao možda i jedan od najboljih opisa istočnjačkog mentaliteta: "Istok je mjesto čekanja. Ako se malo strpiti i pričekate, sve vam dođe samo od sebe." I mi smo, pomalo u tom istočnjačkom duhu, dočekali priliku da prevedemo tu knjigu, i to zajedno s našim studentima. Tako smo zajedno proživjeli i iskustvo prevodenja, i sve ono o čemu Tanpinar govori. Studenti su se pokazali kao sjajni prevoditelji i nadamo se da je to samo početak njihove prevoditeljske karijere.

nađmašnih eseja o turskim gradovima.

- Suvremena Turska u hrvatske je domove ušla putem TV ekrana - kako objašnjavate fenomen turskih sapunica te koliko stvarnu sliku turske sadašnjosti i prošlosti - "Sulejman veličanstveni" - prenose?

- Sapunice vjerojatno nikada i nigdje ne prenose stvarnu sliku; ista je stvar i s turskim. Sigurno je da su one u odnosu na one južnoameričke koje

RAZGOVOR

zbježno lošija; tako smo ujedno uvidjeli i to da Turci više nisu Osmanlije čija nam se slika - uglavnom negativna, s neizostavnim čadorjem, kobjima, sabljama, nabijanjem na kolje i slično - tako duboko urezala u pamćenje, nego da se radi o ekonomski vrlo razvijenom, šarolikom i zanimljivom društvu.

- S druge strane, o Turskoj zadnje vrijeme najviše doznajemo od novinarki i aktivistice Vicdan Özerdem. Koliko je važan i velik problem slobode govora u Turskoj. Koliko situacija u zemlji utječe na autocenzuru autora te tko su književni borci za slobodu riječi u Turskoj?

- Da, aktualna vlada primjenjuje poprilično grube mjere nad neistomišljenicima. Tome su posebno izloženi novinari i aktivisti. Turska je ogromna zemlja, a tursko društvo prepuno suprotnosti koje je teško pomiriti. Ece Temelkuran i Murat Uyurkulak su među književnicima koji su bez ustezanja aktivni na tome području, pa ćemo na sajmu o tome imati prilike više govoriti.

Velik interes za studij turkologije

- Nakon sumanutog "čišćenja" hrvatskog jezika 90-ih godina prošlog stoljeća što je ostalo od turcizama? Koliko još turcizama svakodnevno koristimo, a da nismo niti svjesni?

- Mi smo se u 90-im godinama svojevrijedno odrekli tog dijela našeg leksika, taj je proces završen. Uz to, turcizmi su dijelom nestali s nestajanjem govora seoskih sredina štokavskog područja u kojima su turcizmi imali jako velik udio. Održao se samo onaj dio za koji nema ekvivalenata u hrvatskom. Nekada se govorilo da u hrvatskom ima oko 6.000 turcizama; sad je taj broj sigurno mnogo, mnogo manji.

- Koliki je interes za studij Turkologije u Hrvatskoj?

- Interes je velik. Svake godine primamo 30 studenata i imamo popunjenu kvotu. Uz to, studenti su vrlo zainteresirani za studij i pravi je užitek raditi s njima.

- Što radi i gdje se zaposljavava turkolog?

- Studij turkologije osnovan je relativno nedavno, 1994. godine, pa je to zanimanje vrlo atraktivno. Turkolozi se zapošljavaju u znanosti, diplomaciji, kao prevoditelji na raznim područjima (u turizmu, ekonomiji, književnosti, na televiziji...). Kako se Turska ubrzano ekonomski razvija i kako raste broj turskih investitora u Hrvatskoj, tako je potreba za turkolozima sve veća.